

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 07/25/2017
Spisová značka: 28 Cdo 2546/2017
ECLI: ECLI:CZ:NS:2017:28.CDO.2546.2017.1
Typ rozhodnutí: ROZSUDEK
Heslo: Dovolání
Zmírnění křivd (restituce)
Církev (náboženská společnost)
Stát
Zemědělská půda
Dotčené předpisy: § 237 o. s. ř. ve znění od 01.01.2014
§ 1 předpisu č. 428/2012Sb.
§ 7 odst. 1 písm. a) předpisu č. 428/2012Sb.
§ 9 odst. 1 písm. c) předpisu č. 428/2012Sb.
§ 10 odst. 1 písm. c) předpisu č. 428/2012Sb.
§ 4 písm. c,d) předpisu č. 428/2012Sb.
§ 243d písm. a) o. s. ř. ve znění od 01.01.2014
Kategorie rozhodnutí: A

28 Cdo 2546/2017

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu JUDr. Olgy Puškinové a soudců JUDr. Jana Eliáše, Ph.D., a Mgr. Petra Krause právní věci žalobkyně **Římskokatolické farnosti Strmilov**, se sídlem v Jindřichově Hradci, Kostelní 74, IČ 608 16 317, zastoupené JUDr. Jakubem Křížem, Ph.D., advokátem se sídlem v Praze 1, Opletalova 5, proti žalované **České republice - Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových**, se sídlem v Praze 2, Rašínovo nábřeží 390/42, IČ 697 97 111, o nahrazení projevu vůle, vedené u Okresního soudu v Jindřichově Hradci pod sp. zn. 6 C 75/2016, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. ledna 2017, č. j. 19 Co 2476/2016-181, takto:

I. Dovolání **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá právo** na náhradu nákladů dovolacího řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Okresní soud v Jindřichově Hradci (po připuštění změny petitu žaloby) rozhodl rozsudkem ze dne 8. 11. 2016, č. j. 6 C 75/2016-151, tak, že žalovaná „vydává“ žalobkyni „pozemky KN parc. č. 2946/4 a parc. č. 2947 v k. ú. S.“ (výrok I.), že pokud se žalobkyně „domáhá vydání též pozemku KN st. parc. č. 312, jehož součástí je stavba bez čp/če zem. stav. v k. ú. S., tak v této části se žaloba zamítá“ (výrok II.), a žalované uložil povinnost zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení částku 3.720,- Kč k rukám zástupce žalobkyně JUDr. Jakuba Kříže, Ph.D. Soud prvního stupně tímto rozsudkem rozhodl o žalobě na nahrazení projevu vůle žalované k vydání označených nemovitých věcí podle § 10 odst. 4 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů, ve znění nálezu Ústavního

soudu uveřejněného pod č. 177/2013 Sb. (dále jen „zákon č. 428/2012 Sb.“). Vyšel přitom ze zjištění, že právní předchůdkyně žalobkyně Římsko-katolická fara ve Strmilově byla od roku 1884 vlastnící 58 pozemků soustředěných kolem fary, vesměs tvořících zemědělskou usedlost (šlo o pole, louky, lesy, rybníky, pastviště a zahradu, mezi nimiž byly i pozemky, jejichž vydání se žalobkyně domáhá). Na těchto nemovitostech tvořících funkčně související celek bylo zemědělsky hospodařeno (výnosy byly užívány na hrazení nákladů a provoz fary). Rozhodnutím Okresního národního výboru v Jindřichově Hradci o výkupu ze dne 14. 3. 1949 byly právní předchůdkyni žalobkyně nemovitosti odňaty bez náhrady postupem podle zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě, a přešly tak na stát. Původnímu pozemku PK parc. č. 2946 (louka) odpovídá pozemek KN parc. č. 2946/4 (ostatní plocha, jiná plocha), pozemku PK parc. č. 2947 (louka) pozemek KN parc. č. 2947 (ostatní plocha, jiná plocha) a pozemku PK parc. č. 312 (stavební parcela), jejímž příslušenstvím byla stodola, odpovídá pozemek KN parc. č. 312 (zastavěná plocha a nádvoří), jehož součástí je stavba bez čp/če (zemědělská stavba), kterou žalovaná pronajala smlouvou o nájmu nebytových prostor ze dne 1. 6. 2010 Městu Strmilov. Dále soud prvního stupně zjistil, že žalobkyně řádně a včas vyzvala žalovanou k vydání označených nemovitých věcí dne 10. 9. a 12. 9. 2013, avšak k uzavření dohody nedošlo. Pokud žalobkyně uplatnila původně nárok na vydání označených nemovitých věcí u Státního pozemkového úřadu, pak tento návrh byl zamítnut pravomocným rozhodnutím tohoto správního orgánu ze dne 23. 7. 2015 s odůvodněním, že se nejedná o nemovitosti zemědělské. Soud prvního stupně dovodil, že žalobkyně je oprávněnou osobou podle § 3 písm. b) zákona č. 428/2012 Sb., že žalovaná je osobou povinnou podle § 4 písm. c) tohoto zákona, jelikož Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových je oprávněn hospodařit s označenými nemovitými věcmi, a že žalobkyni byly nemovitosti odňaty způsobem uvedeným v § 5 písm. a) téhož zákona. Dospěl k závěru, že žaloba na nahrazení projevu vůle žalované k vydání označených nemovitých věcí je důvodná ohledně pozemků KN parc. č. 2946/4 a parc. č. 2947 v k. ú. S., neboť spolu funkčně souvisely a souvisely i s dalšími nemovitými věcmi vedenými v knihovně vložce č. 5 pozemkové knihy, neboť tvořily funkčně související celek v podstatě zemědělských nemovitostí, lhotejnost, zda spolu bezprostředně souvisely či nikoli a zda „na nich hospodařila církev či pachtýři při výnosech užitých na hrazení nákladů a provoz strmilovské fary“. Je tak naplněna předpokládaná funkční souvislost podle § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb., neboť nerozhoduje jen současný stav, ale i doba vzniku křivdy v roce 1949, kdy povaha a charakter předmětného církevního majetku jako komplexu zemědělské usedlosti byly zřejmé. Ohledně pozemku KN parc. č. 312, jehož součástí je stavba bez čp/če (zemědělská stavba), soud prvního stupně žalobu zamítl s odůvodněním, že na rozdíl od pozemkového úřadu má za to, že tento pozemek je pozemkem zemědělským, a žalobkyně se jeho vydání může domáhat jen v řízení podle části páté občanského soudního řádu.

K odvolání obou účastnic Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 31. 1. 2017, č. j. 19 Co 2476/2016-181, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II. potvrdil (výrok I.), ve výroku I. jej změnil tak, že žalobu, aby žalovaná vydala žalobkyni pozemky KN parc. č. 2946/4 a parc. č. 2947 v k. ú. S., zamítl (výrok II.), a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů částku 2.100,- Kč (výrok III.). Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, neztotožnil se však s jeho závěrem o existenci funkční souvislosti předmětných pozemků s jinými nemovitými věcmi vlastněnými žalobkyní nebo s nemovitými věcmi vydávanými [§ 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb.]. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 1758/2013, na rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 4 Co 149/2016, a na Důvodovou zprávu k zákonu č. 428/2012 Sb. (v níž se zdůrazňuje snaha o zachování či znovuoobnovení „funkčních celků“, např. funkční souvislost stavby a pozemku pod ní, stavby a bezprostředně souvisejícího pozemku nezbytného pro její provoz, popř. stav umístění nemovitosti v rámci jiného pozemku, a na odstranění chyb ve výčtovém zákoně č. 298/1990 Sb.) dovodil, že funkční souvislost představuje takový vztah dvou věcí, kdy jedna věc v podstatě umožňuje druhé plnit její funkci,

takže ekonomická a užitná hodnota jedné věci oddělením od druhé věci je podstatně snížena, a že funkční souvislost nemůže být odvozována z toho, že v rozhodném období existovala vlastnická jednota pozemků (v takovém případě se jedná o souvislost právní - vlastnickou), a ani z toho, že vlastník pozemků používal (či používá) výnosy z hospodaření na nich ke stejnému účelu (v takovém případě se jedná o souvislost spotřební). Taktéž územní blízkost či sousední poloha nemovitostí nezakládá sama o sobě funkční souvislost, neboť i sousedící pozemky mohou být hospodářsky zhodnocovány rozdílně a vzájemně nezávisle. Funkční souvislost nelze zaměňovat ani s pojmem knihovního tělesa ve smyslu § 3 zákona č. 95/1871 ř. z., o zavedení obecného zákona o pozemkových knihách. Odvolací soud proto shledal důvodnou námitku žalované, že v řízení nebyla prokázána funkční souvislost předmětných pozemků ve smyslu § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb., přičemž žalobkyně netvrdila žádné dostatečně konkrétní skutečnosti, které by opodstatňovaly jejich vydání; žádné nové skutečnosti neuvedla ani přes výzvu odvolacího soudu či při jednání u tohoto soudu. Odvolací soud proto dospěl - na rozdíl od soudu prvního stupně - k závěru, že žaloba na nahrazení projevu vůle není podle tohoto ustanovení důvodná a že nebyla ani splněna podmínka uvedená v § 7 odst. 1 písm. b) téhož zákona, neboť v řízení nebylo tvrzeno ani zjištěno, že by předmětné pozemky sloužily žalobkyni, resp. jejímu právnímu předchůdci, k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům nebo jako obydlí duchovních. Z těchto důvodů změnil odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. tak, že žalobu zamítl, a ve výroku II. jej potvrdil z důvodu, že ani ohledně pozemku KN parc. č. 312 nebyla splněna podmínka uvedená v § 7 odst. 1 písm. a) či písm. b) zákona č. 428/2012 Sb., tedy bez ohledu na to, zda budova stojící na tomto pozemku je nemovitostí zemědělskou či nezemědělskou.

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním (směřujícím proti jeho výrokům I. a II.), jehož přípustnost ve smyslu § 237 o. s. ř. dovozuje z toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, „zda v případě komplexní zemědělské usedlosti existující k roku 1949 platilo, že jednotlivé pozemky tuto zemědělskou usedlost tvořící spolu funkčně souvisely“, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, přičemž uplatnila dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. Žalobkyně především připomněla, že předmětem žaloby učinila tři pozemky, které z historického hlediska tvořily součást komplexu zemědělské usedlosti ve vlastnictví její právní předchůdkyně Římsko-katolické fary ve Strmilově, že tato usedlost byla knihovně zapsána v knihovní vložce č. 5 pozemkové knihy pro katastrální území S., že větší část tohoto původního komplexu jí byla vydána povinnými osobami v jiných řízeních a že list vlastnictví v tomto katastrálním území (LV č. 188) čítá v současné době 47 pozemků v jejím vlastnictví. Z povahy věci tedy podle jejího názoru vyplývá, že všechny pozemky tvořící zemědělskou usedlost byly historicky využívány jako jeden hospodářský celek, přesto však odvolací soud uzavřel, že pozemky nesplňují znak tzv. funkční souvislosti [§ 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb.], a toto ustanovení tedy interpretoval tak, že pozemky tvořící jeden zemědělský hospodářský celek spolu v minulosti funkčně nesouvisely, tj. měly navzájem nesouvisějící funkce, s čímž dovolatelka nesouhlasí. Namítá, že funkční souvislost („věc...souvisela s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní“) je neurčitým právním pojmem, přičemž jeho aplikace závisí na odborném posouzení v každém jednotlivém případě, a že Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 28 Cdo 945/2016 připomněl důležité interpretační vodítko, podle kterého při interpretaci restitučního zákonodárství je třeba k oprávněným osobám přistupovat co nejvstřícněji, přičemž případné legislativní nedůslednosti nemohou jít k tíži restituentům, a že zavádá-li restituční předpis pochybnostem, zda na jeho základě má být křivda napravena, je na místě k jejímu odčinění přikročit, a to zvláště za situace, v níž náklady této nápravy nese pouze stát. Odvolací soud ovšem zaujal extrémně restriktivní vymezení pojmu funkční souvislost a navíc odkázal na rozsudek dovolacího soudu, jehož závěry na danou věc nedopadají. Přitom však zákon č. 428/2012 Sb. poskytující zmírnění křivd způsobených totalitním režimem (zásada ex favore restitucionis) vztah funkční souvislosti neomezuje jen na vztah mezi stavbou a pozemkem, ale i na vztah mezi jakoukoliv věcí (včetně movité věci) a nemovitou věcí ve vlastnictví oprávněné osoby

nebo jí vydávané. Taktéž Důvodová zpráva k tomuto zákonu uvádí, že cílem je zachovat stávající funkční celky a plně obnovit ty funkční celky, které v rámci původního majetku registrovaných církví a náboženských společností existovaly a byly totalitním režimem narušeny. Závěry odvolacího soudu, že v daném případě je dána souvislost spotřební, prostá územní blízkost či sousední poloha, však neoslabují existenci historické funkční souvislosti, ale naopak ji umocňují. Dovolatelka navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014. Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníci řízení - žalobkyně) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupenou advokátem, a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva [zda v případě souboru nemovitých věcí, které měly historicky souvislost vlastnickou (právní), spotřební, případně prostorovou (kdy rozsáhlý nemovitý majetek sloužil k zabezpečení potřeb farnosti), je či není naplněna podmínka funkční souvislosti ve smyslu § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb.], která v rozhodování dovolacího soudu nebyla dosud vyřešena, přezkoumal rozsudek odvolacího soudu v napadených výrocích ve smyslu § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně není opodstatněné.

Nesprávné právní posouzení věci, které dovolatelka uplatňuje jako důvod dovolání [§ 241a odst. 1 o. s. ř.], může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Zákon č. 428/2012 Sb., ve znění nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 177/2013 Sb., stanoví v § 1, že upravuje zmírnění některých majetkových křivd, které byly spáchány komunistickým režimem církvím a náboženskými společnostmi, které jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona státem registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi podle jiného právního předpisu (dále jen „registrované církve a náboženské společnosti“), v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 (dále jen „rozhodné období“) a vypořádání majetkových vztahů mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi.

Podle § 7 odst. 1 tohoto zákona povinná osoba podle § 4 písm. c) a d) vydá oprávněné osobě nemovitou věc ve vlastnictví státu, která náležela do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností a stala se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5, pokud **a) funkčně souvisela nebo souvisí s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní, nebo která se vydává podle tohoto zákona,** nebo b) oprávněné osobě nebo jejímu právnímu předchůdci v rozhodném období sloužila k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům nebo jako obydlí duchovních.

Zákon č. 428/2012 Sb. pojem funkční souvislosti nedefinuje. Tento pojem se vyskytuje např. v § 3 odst. 3 zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách, v § 332 a § 335 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, a především v § 11a odst. 11 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o půdě“), jenž stanoví, že je-li oprávněná osoba vlastníkem nebo spoluvlastníkem stavby, která je nemovitostí, lze jí mimo veřejnou nabídku převést do vlastnictví pozemek, na kterém je tato stavba umístěna, i pozemek, jestliže s touto stavbou funkčně souvisí. Z této úpravy v zákoně o půdě je sice podle názoru Nejvyššího soudu zjevné, že funkční souvislost dopadá na širší okruh nemovitostí než pouze na pozemky pod stavbami, což

plyne např. i z jeho rozsudku ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 1758/2013 (v němž dospěl k závěru, že „pozemek funkčně souvisí se stavbou ve vlastnictví nebo spoluvlastnictví oprávněné osoby nebo jejího právního nástupce, do jejichž vlastnictví lze funkčně související pozemek převést mimo veřejnou nabídku podle ustanovení § 11a odst. 11 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jestliže by hospodářský provoz stavby byl bez pozemku ve své podstatě vyloučen“), jedná se však o úpravu týkající se funkční souvislosti mezi stavbou a pozemky.

V Důvodové zprávě k zákonu č. 428/2012 Sb. se uvádí, že „ustanovení § 7 umožňuje vydání věci z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností ostatními povinnými osobami (než uvedenými v § 6 zákona). Cílem je zachovat stávající funkční celky a plně obnovit ty funkční celky, které v rámci původního majetku registrovaných církví a náboženských společností existovaly a byly totalitním režimem narušeny. Odstavec 1 upravuje vydání nemovitostí, které jsou ve vlastnictví státu a staly se předmětem majetkové křivdy v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5, a zároveň funkčně souvisejí s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba nebo její právní předchůdce vlastní, nebo která se vydává podle tohoto zákona. Ustanovení se rovněž týká nemovitostí, které v rozhodném období sloužily k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům nebo jako obydlí duchovních. Nemovitou věcí funkčně související s majetkem, který oprávněná osoba vlastní, je především pozemek pod stavbou a pozemek, který bezprostředně souvisí se stavbou a je podmínkou jejího provozu, anebo nemovitá věc umístěná na pozemku ve vlastnictví oprávněné osoby. Např. zákon č. 298/1990 Sb. převedl na oprávněné osoby souvislé celky nemovitostí; v důsledku aplikace výčtové metody však došlo k nemalému počtu chyb a nebyly tak vydány např. pozemky pod vydávanými budovami, zahrady uprostřed klášterních komplexů atd“. Dále je v Důvodové zprávě uvedeno, že „hodnotu majetku vydávaného podle § 7 je velmi obtížné až nemožné vyčíslit, neboť tento majetek nebyl v evidencích samotných registrovaných církví a náboženských společností rozlišen a dnes ho nelze identifikovat“, a že „vzhledem k tomu, že se jedná o majetek určený pouze pro nehopodářské účely, nejedná se o majetek velkého rozsahu“.

Odborná literatura (srov. Chocholáč, A. In: Jäger, P., Chocholáč, A. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi: Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015, dostupný též v systému ASPI) zaujala k § 6 a § 7 tohoto zákona názor, že „na rozdíl od vydání nemovitých věcí Státním pozemkovým úřadem a Lesy ČR musí být pro vydání nemovité věci dalšími povinnými osobami splněny dodatečné podmínky. Úmysl zákonodárce zde směřoval k omezení rozsahu vydávaných nemovitých věcí oproti § 6. **To musí být důležité interpretační vodítko při výkladu některých obecných pojmů v tomto ustanovení obsažených (funkční souvislost, administrativní účel apod.)**. Pokud by totiž měly být oprávněným osobám vydány všechny věci z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností, se kterým hospodáří povinné osoby uvedené v § 4 písm. c) a d), nebylo by důvodu pro existenci samostatného § 7. Naopak rozsah vydávaných movitých věcí je oproti § 6 širší“. K otázce funkční souvislosti byl v tomto komentáři zaujat názor, že „bude muset být řešena v každém jednotlivém případě a že **důkazní břemeno je v tomto ohledu podle § 9 odst. 1 písm. c) a § 10 odst. 1 písm. c) na straně oprávněných osob**. Některé případy by měly být nesporné, např. pozemky pod stavbami, pozemky přístupových cest ke stavbám apod. Podobně je zřejmá vzájemná funkční souvislost budov, včetně hospodářských, a pozemků v klášterním areálu. U kostelů by měla být nesporná funkční souvislost přilehlé zahrady, hřbitova či fary, která by však prioritně měla být vydávána podle § 7 odst. 1 písm. b) jako obydlí duchovních. **Prostorová souvislost** sama o sobě funkční souvislost neprokazuje. To samé platí pro **právní souvislost** danou tím, že nemovitosti tvořily v **pozemkové knize jedno knihovní těleso**. Knihovní těleso bylo obvykle tvořeno nemovitostmi, které byly ve vlastnictví jednoho vlastníka v daném katastrálním území. Nebyly zcela právně samostatné, neboť zastavit bylo možné jen knihovní těleso jako celek. Právní nesamostatnost však nelze považovat za hospodářskou (funkční) nesamostatnost. To, že spolu

nemovitosti mají souviset hospodářsky (funkčně), nebylo podmínkou toho, aby tvořily jedno knihovní těleso. Vlastník také mohl kdykoliv nějakou nemovitost odepsat a vytvořit z ní samostatné knihovní těleso. Souvislost je tedy právní, nikoli funkční. Jako jedno knihovní těleso mohly být např. vedeny **zemědělské pozemky**, hostinec, pivovar, pec, skladiště dynamitu, cihelna, rašeliniště, továrna, pila, lékárna, sušárna, klášter apod., jejichž funkce byly značně odlišné. **Lze uzavřít, že funkční souvislost představuje takový vztah dvou věcí, kdy jedna věc v podstatě umožňuje druhé plnit její funkci. Ve vztahu funkční souvislosti je ekonomická a užitná hodnota jedné věci oddělením od druhé věci podstatně snížena. Může se jednat jak o vztah oboustranné závislosti, kdy ani jedna z věcí nemůže samostatně plnit řádně svou funkci, tak o vztah jednostranné závislosti, kdy jedna věc může plnit svou funkci samostatně, zatímco druhá nikoli“.**

Taktéž v další komentářové literatuře (srovnej Kříž, J. In: Kříž, J., Valeš, V. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi: Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 193) se uvádí, že funkčně související věci jsou věci tvořící společně jeden funkční celek, např. stavba s okolními pozemky a přístupovou cestou, areál kláštera apod. a že funkční souvislost se posuzuje ve vztahu ke skutečné funkci daných věcí a neomezuje se proto pouze například na bezprostřední sousedství. Ve vztahu k restituci tělovýchovného zařízení je v tomto komentáři poukazováno na nálezný sp. zn. II. ÚS 78/98, v němž Ústavní soud dovodil, že „celé tělovýchovné nebo sportovní zařízení (sportovní areál) tvoří jeden funkční celek bez ohledu na to, že jednotlivé stavby jsou schopny samostatné existence a samostatného plnění určité vymezené funkce. Vychází z vlastního účelu sportovního areálu, tj. provozování sportu, je třeba tyto stavby posuzovat jako jeden soubor, neboť zde existuje vzájemná provázanost funkcí mezi jednotlivými objekty“. Autoři komentáře dospívají k tomu, že „posuzování vycházející ze vzájemné provázanosti funkcí jednotlivých věcí se jeví jako nejvhodnější vodítko pro určení funkční souvislosti“.

Podmínka funkční souvislosti musí být oprávněnou osobou doložena již ve výzvě k vydání věci [§ 9 odst. 1 písm. c) a § 10 odst. 1 písm. c) zákona č. 428/2012 Sb.]. Nemovité věci, u kterých nebude funkční souvislost prokázána, nemohou být podle § 7 odst. 1 písm. a) téhož zákona vydány.

Z Důvodové zprávy k § 7 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., jakož i z komentářové literatury k tomuto ustanovení, plyne, že předpokládá vydávání pouze omezeného okruhu majetku, a to pro „nehospodářské účely“ a nevelkého rozsahu. Funkční souvislost vydávaných nemovitostí ve smyslu § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb. tedy může a i v minulosti mohla vyplývat pouze z jejich skutečné užitné souvztažnosti dané faktickými možnostmi hospodářského využití, a to především s ohledem na jejich stavební či jinou hospodářskou podobu nebo jejich přírodní ráz, což pouze odvozeně může souviset i s jejich vzájemnou polohou v území. Z ekonomického hlediska se tato souvztažnost může projevat či v minulosti projevovat zpravidla tím, že jedna nemovitost je (byla) předpokladem fungování či řádného využívání nemovitosti jiné vzhledem k jejímu funkčnímu určení, přičemž toto využití je (bylo) bez druhé nemovitosti ztížené nebo nemožné, a oddělením jedné věci od druhé je (byla) jejich ekonomická a užitná hodnota podstatně snížena. Funkční souvislost požadovaných pozemků proto nemůže být odvozována z toho, že v rozhodném období existovala vlastnická jednota odňatých pozemků s jinými pozemky vydanými či vydávanými oprávněné osobě, neboť se nejednalo o souvislost funkční, nýbrž o souvislost právní (vlastnickou), přičemž takovým výkladem by byl popřen rozdíl mezi ustanoveními § 6 a § 7 zákona č. 428/2012 Sb. Funkční souvislost není obdobně dána tím, že vlastník (právní předchůdce oprávněné osoby) odňatých pozemků používal výnosy z hospodaření na těchto pozemcích ke stejnému účelu jako z dalších již vydaných či vydávaných pozemků, neboť se jednalo o souvislost spotřební, nikoliv funkční. Územní blízkost či sousední poloha pozemků nezakládala sama o sobě jejich funkční souvislost, neboť i sousedící nemovitosti mohou (mohly) být hospodářsky využívány (obhospodařovány) rozdílně a vzájemně nezávisle. Funkční souvislost

rovněž nelze zaměňovat s pojetím knihovního tělesa ve smyslu § 3 zákona č. 95/1871 ř. z., o zavedení obecného zákona o pozemkových knihách, a ani se skutečností, že některé pozemky z původního historického církevního majetku byly z geodetického a evidenčního hlediska vedeny odlišně oproti současnému stavu katastru nemovitostí.

V posuzované věci žalobkyně v žalobě o nahrazení projevu vůle žalované k vydání označených nemovitých věcí, podané u soudu prvního stupně dne 17. 3. 2016, uvedla, že splnění podmínky funkční souvislosti ve smyslu § 7 odst. 1 písm. a) a § 10 odst. 1 písm. c) zákona č. 428/2012 Sb. osvědčila ve výzvě k vydání nemovitých věcí; z výzvy ze dne 6. 9. 2013 vyplývá (a mezi účastnicemi bylo nesporné), že žalobkyně vyzvala žalovanou k vydání 39 pozemků PK, zapsaných v knihovní vložce 5 pozemkové knihy pro katastrální území S., mezi nimi i pozemku parc. č. 312 se stavbou bez čp/če, přičemž vztah funkční souvislosti dovozovala z toho, že spolu s pozemkem parc. č. PK (nyní KN 1134/6) „byly součástí jedné pozemkové parcely a tvořily jeden funkční hospodářský celek“, k čemuž předložila výpis z knihovní vložky č. 5 pozemkové knihy. Další výzvou taktéž ze dne 6. 9. 2013 vyzvala žalobkyně žalovanou k vydání 9 pozemků, mezi nimiž byly i pozemky parc. č. 2946 a parc. č. 2947, přičemž funkční souvislost dovozovala z toho, že tyto pozemky funkčně souvisely s vydávanými pozemky PK parc. č. 2939 a parc. č. 2940 v katastrálním území S., neboť byly sousedící a ležící v bezprostřední blízkosti požadovaných pozemků a tvořily jeden funkční hospodářský celek.

Dovozuje-li tedy dovolatelka funkční souvislost požadovaných nemovitých věcí z toho, že jak již vydané, tak vydávané a požadované pozemky tvořily společně jediné knihovní těleso, zapsané v knihovní vložce č. 5 pozemkové knihy pro katastrální území S., jakož i z toho, že všechny pozemky tvořící zemědělskou usedlost byly historicky využívány jako jeden hospodářský celek, pak je jednoznačné, že o funkční souvislost ve smyslu § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb. se v daném případě nejednalo, neboť šlo jen o souvislost vlastnickou (právní), spotřební či (i) prostorovou.

Dovolací soud ze všech uvedených důvodů dospěl k závěru, že v případě souboru nemovitých věcí, které měly historicky souvislost vlastnickou (právní), spotřební, případně prostorovou (kdy rozsáhlý nemovitý majetek sloužil k zabezpečení potřeb farnosti), není naplněna podmínka funkční souvislosti ve smyslu § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb.

Lze jen dodat, že zákonná úprava citovaného zákona sice preferuje naturální restituci, přesto však zákonodárce zakotvil do zákona u povinných osob uvedených v § 4 písm. c) a d) podmínku funkční souvislosti s jiným nemovitým majetkem vydaným či vydávaným oprávněné osobě, kterou nelze pomíjet. Povinné osoby uvedené v § 4 písm. c) a d) tak nevydávají veškerý majetek, ale pouze ten majetek pro „nehospodářské účely“, kdy by hrozilo, že v důsledku nevydání určité požadované nemovité věci by nemohla jiná věc či jiné věci náležející či vydávané církevnímu subjektu řádně fungovat podle svého funkčního určení. Jak vyjadřuje zákon č. 428/2012 Sb. již ve svém § 1, upravuje zmírnění některých majetkových křivd, a nepředpokládá tedy, že ve všech případech dojde k naturální restituci; pro takové případy přiznává církvím a náboženským společnostem v § 15 finanční náhradu, z níž náhrada pro Církev Římskokatolickou činí podle odstavce 2 písm. g) částku 47 200 000 000 Kč. Podle Důvodové zprávy k zákonu „suma finančních náhrad určených pro všechny církve a náboženské společnosti představuje náhradu za jejich původní majetek, který se v rozhodném období stal předmětem majetkové křivdy v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5 a nemá být těmto církvím a náboženským společnostem podle tohoto zákona vydán“, přičemž „vyplacení finanční náhrady je jedním z předpokladů, které by dotčeným církvím a náboženským společnostem měly umožnit vytvoření hospodářské základny pro trvale udržitelné samofinancování“.

Princip ex favore restitutionis, z něhož Ústavní soud již od svých prvních rozhodnutí v

restitučních věcech vycházel a jenž zdůrazňoval (viz jeho nálezy ze dne 21. 12. 1992, sp. zn. I. ÚS 597/92, ze dne 18. 1. 1996, sp. zn. I. ÚS 154/95, ze dne 23. 10. 2003, sp. zn. I. ÚS 754/01, a ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. II. ÚS 2896/09) a na něž dovolatelka poukázala, v dané věci uplatnit nelze, neboť by to bylo proti smyslu a účelu zákona č. 428/2012 Sb., jímž je zmírnění některých majetkových křivd. Snaha o volbu interpretace vstřícné vůči oprávněným osobám totiž nemůže vést k tomu, aby soudy překračovaly zákonný režim majetkového vyrovnání s církvemi. Zakotvení právního rámce pro nápravu historických bezpráví z doby nesvobody bylo úlohou demokraticky konstituovaného zákonodárského sboru; naproti tomu soudy nemohou politickou reprezentací zvolené pojetí nápravy majetkových křivd uzpůsobovat vlastním představám o žádoucí míře kompenzace újmy, již církev a náboženské společnosti v minulosti utrpěly.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je správný. Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

O náhradě nákladů dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1, § 151 odst. 1, části věty před středníkem, a § 142 odst. 1 o. s. ř., neboť žalobkyně s ohledem na výsledek dovolacího řízení na jejich náhradu nemá právo, a žalované v tomto řízení (podle obsahu spisu) žádné náklady nevznikly.

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 25. července 2017

JUDr. Olga Puškinová

předsedkyně senátu